

Jaunimo sveikatos būklės kaita Lietuvoje 2015-2024 metais

Per dešimtmetį jaunimo (14–29 m.) skaičius Lietuvoje sumažėjo beveik penktadaliu, tačiau pastaraisiais metais fiksuojamas teigiamas migracijos balansas leidžia tikėtis grįžtamosios migracijos augimo ir Lietuvos patrauklumo jaunimui didėjimo. Jaunimo socialinė padėtis išlieka nevienoda – nors užimtumo rodikliai gerėja, skurdo rizikos lygis išlieka aukštas, ypač tarp moterų. Sveikatos būklės rodikliai atskleidžia dvi tendencijas: bendras jaunimo ligotumas didėja, o mirtingumas – mažėja. Dažniausios sveikatos problemos išlieka šios: kvėpavimo, virškinimo ir raumenų-skeleto sistemos ligos bei traumos. Jaunimo mirtingumo rodikliai per dešimtmetį sumažėjo beveik perpus, daugiausia dėl mažėjančių savižudybių ir transporto įvykių. Vis dėlto 2024 m. didžiausią jaunimo mirčių dalį sudarė išorinės priežastys – transporto įvykiai, savižudybės, nužudymai, nelaimingi atsitikimai (kritimai, paskendimai, apsinuodijimai ir kt.). Sveikatos paslaugų prieinamumas po pandemijos atsigauja – daugėja jaunimo apsilankymų pas gydytojus. Šiuos procesus sustiprino valstybės vykdomos prevencinės ir socialinės priemonės – nuo psichikos sveikatos stiprinimo mokyklose iki griežtesnės priklausomybių prevencijos politikos. Apibendrinant, Lietuvos jaunimo sveikata 2015–2024 m. laikotarpiu iš esmės gerėjo, nors ją tebelydi iššūkiai – mažėjanti jaunimo populiacija, socialinė nelygybė ir psichikos sveikatos sunkumų augimas. Kryptinga valstybės politika, orientuota į jaunimo įtrauktį, paslaugų prieinamumą ir sveikos gyvensenos skatinimą, sudaro prielaidas toliau stiprinti jaunimo gerovę.

Jaunimo sveikatos užtikrinimui didelę reikšmę turėjo ir vaiko teisių apsaugos sistemos reforma, sustiprinusi globos paslaugų tinklą bei užtikrinusi greitesnę pagalbą, taip pat „Jaunimo garantijų“ iniciatyva, kuri nuo 15 iki 29 metų suteikia galimybes darbo rinkoje – nuo darbo pasiūlymų iki praktikos ir mokymų. Pastaraisiais metais ypatingas dėmesys skiriamas jaunimui, kuris nedirba, nesimoko, neatlieka praktikos, nedalyvauja mokymuose ir nėra registruotas teritoriniuose Užimtumo tarnybos skyriuose jaunimui, o 2024 m. pradėtas

projektas „Jungtys“ sustiprino pagalbos priemones šiai grupei. Svarbi jaunimo sveikatos politikos kryptis – psichikos sveikatos stiprinimas mokyklose. Pastaraisiais metais plečiamas visuomenės sveikatos biurų specialistų tinklas savivaldybėse, siekiant didinti paslaugų prieinamumą ugdymo įstaigose. Nuo 2022 m. visoje Lietuvoje veikia emocinės gerovės konsultantų modelis, skirtas asmenims nuo 18 metų. Didelę įtaką jaunimo sveikatai turėjo ir gyvenamosios politikos pokyčiai. Griežtesnė alkoholio kontrolė (amžiaus riba iki 20 metų, reklamos draudimas, ribojimai prekybai) bei tabako ir elektroninių cigarečių reguliavimas (skysčių su skoniais draudimas, sudėties ribojimai) atlieka svarbią prevencinę funkciją – vėlinamas jaunimo vartojimo pradžios amžius ir mažinamos priklausomybių rizikos. Šios iniciatyvos rodo, kad valstybės politika kryptingai stiprina jaunimo sveikatą ir socialinį saugumą, tuo pačiu siekdama užtikrinti vienodesnes galimybes, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos ar socialinių aplinkybių. Šie politiniai ir socialiniai pokyčiai atsispindi ir jaunimo sveikatos rodikliuose, kurie pristatomi leidinio dalyse – nuo demografijos iki paslaugų prieinamumo.

Šaltinis: HI 2025 m. leidinys „Lietuvos jaunimo sveikatos būklės apžvalga 2015–2024 m. laikotarpiu“

https://www.hi.lt/uploads/Products/product_509/Jaunimo_sveikata_Lietuvoje_2015_2024_m.pdf